आठको वार्षिक परीक्षा २०७५ मा उपयोग गरिएका प्रश्नपत्रको विश्लेषण

अन्तिम राई

परीक्षा क्रमाङ्क : ७३२८२१४/०७६

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-४४९-६-२०१०

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा विभाग, स्नातकोत्तर तह, चौँथो सत्रअन्तर्गतको नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

त्रि.वि., कीर्तिपुर, काठमाडौँ

२०७७

कक्षा आठको वार्षिक परीक्षा २०७५ मा उपयोग गरिएका प्रश्नपत्रको विश्लेषण

३७/०७७

अन्तिम राई

कक्षा आठको वार्षिक परीक्षा २०७५ मा उपयोग गरिएका प्रश्नपत्रको विश्लेषण

अन्तिम राई

परीक्षा क्रमाङ्क : ७३२८२१४/०७६

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-४४९-६-२०१०

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा विभाग, स्नातकोत्तर तह, चौथो सत्रअन्तर्गतको नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

त्रि.वि., कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७७

पेस गरेको मिति : २०७७/७/२३ **मौखिक परीक्षा मिति : २०७७/८/१९**

Nov. 8, 2020 **Dec. 4, 2020**

प्रतिबद्धता पत्र

'कक्षा आठको वार्षिक परीक्षा २०७५ मा उपयोग गरिएका प्रश्नपत्रहरूको विश्लेषण' शीर्षकमा शोधपत्र तयार पार्दा प्रयोगमा ल्याएका शोधपत्र भित्रका सामग्रीहरू नितान्त मौलिक हुन् । प्रस्तुत शोधपत्रमा आवश्यकताअनुसार स्रोत खुलाएर वाक्यांश तथा वाक्यहरू साभार गरिएको छ । यस शोधपत्रका अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा आएका छैनन् । यसर्थ प्रस्तुत शोधपत्र नितान्त मौलिक र शीर्षकीय रूपमा समेत पहिलो भएको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

मिति : २०७७/७/२३

....

अन्तिम राई

शोधार्थी

शोध निर्देशकको सिफारिसपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह चौथो सत्रका छात्रा अन्तिम राईले नेपाली विषय विशिष्टीकरणको पाठ्यांश ५४४ को आवश्यकता पूर्तिका निम्ति *'कक्षा आठको वार्षिक परीक्षा २०७५ मा उपयोग गरिएका प्रश्नपत्रहरूको विश्लेषण'* शीर्षकमा शोधपत्र मेरो निर्देशनमा रही तयार पार्नुभएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको यस शोधकार्यको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

....

उपप्रा. डा. दिनेश घिमिरे

शोध निर्देशक

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

त्रि.वि., कीर्तिपुर

मिति : २०७७/७/२३

Nov. 8, 2020

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सत्रको नेपा. शि. ५४४ पाठ्यांशको आवश्यकता पूर्तिका लागि छात्रा अन्तिम राईद्वारा '*कक्षा आठको वार्षिक परीक्षा २०७५ मा उपयोग गरिएका प्रश्नपत्रहरूको विश्लेषण*' शीर्षकमा तयार गरिएको यो शोधपत्र स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उचित ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोध मूल्याङ्कनका समिति

१. उपप्रा. डा. केशव भुसाल (विभागीय प्रमुख) ....

२.प्रा. डा. पारसमणि भण्डारी (शोध विशेषज्ञ) ....

३.उपप्रा. डा. दिनेश घिमिरे (शोध निर्देशक) ....

मिति : २०७७/८/१९

Dec. 4, 2020

कृतज्ञताज्ञापन

'कक्षा आठको वार्षिक परीक्षा २०७५ मा उपयोग गरिएका प्रश्नपत्रहरूको विश्लेषण' शीर्षकमा प्रस्तुत शोधकार्य मैले स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टर नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि मेरा श्रद्धेय गुरू उपप्रा. डा. दिनेश घिमिरेको निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । यो शोधपत्र तयार पार्ने सन्दर्भमा आइपरेका विभिन्न समस्या र चुनौतीहरूसँग जुध्ने प्रेरणा दिँदै उचित मार्गनिर्देशन गराएर अत्यन्त व्यस्त जीवनमा पनि मलाई अमूल्य समय, समुचित सल्लाह, सुझाव र मार्गनिर्देशन दिनु भई सुरूदेखि अन्तिमसम्म यस शोधकार्य लेखनमा निर्देशन दिँदै लेखनकार्यलाई सफल बनाउन प्रेरणा दिनुभएकोमा म उहाँप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र अध्ययनका क्रममा प्रस्तावनालाई विभागीय स्वीकृति प्रदान गर्नुहुने निवर्तमान विभागीय प्रमुख प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराईप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । त्यसैगरी नेपाली भाषा शिक्षा विभागका विभागीय प्रमुख उपप्रा. डा. केशव भसालज्यू लगायत नेपाली भाषा शिक्षा विभागमा प्राध्यापनरत आदरणीय गुरूगुरूआमाको आवश्यक सहयोगले प्रस्तुत कार्य गर्न निकै सहजता प्रदान भएकाले उहाँहरूप्रति म निकै कृतज्ञ छु ।

प्रस्तुत शोधपत्र लेखनका लागि उत्साहित गरी हरदम साथ सहयोग पुऱ्याउने सहपाठी मित्रहरू विनोद सिंह नेगी र भारती मगरलाई धन्यवाद दिन चाहान्छु । साथै अध्ययनको सुनौलो अवसर प्रदान गर्दै सदा इज्जत, प्रतिष्ठा र सधैँ सफल भन्दा पनि असल र सभ्य बन्न सङ्घर्ष गर्नुपर्दछ भनी नैतिक अर्ती उपदेश दिँदै विभिन्न व्यावहारिक र आर्थिक समस्याहरूसँग सङ्घर्ष गरेर आफ्नो अमूल्य समय, श्रम र पसिना खर्चेर सदा स्नेह र मायाले मेरो अध्ययनलाई यस अवस्थासम्म पुऱ्याउन साथ र सहयोग गर्नुहुने मेरी ममतामयी आमा चहकमाया राई, स्वर्गीय बुवा मणिराज राई, आधारभूत शिक्षा प्रदान गर्नुहुने मेरा आदरणीय गुरू प्राध्यापक केदार कार्की साथै मान ब. मगर, खुस ब. मगरप्रति आभारी छु । त्यस्तै दाई भाउजु सुबास राई/ गोमा राई, आदरणीय दिदीभेना उर्मिला राई, शान्ति राई, लाखमन राई, मणि राई, मिना राई, मितिनि आशा राना र मित बुवा -आमा प्रति सदासर्वदा कृतज्ञ/ ऋणि छु ।

अन्त्यमा भावनात्मक रूपमा साथ सहयोग गर्नुहुने साथि निर्मलसिं राईप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहान्छु, र यस शोधपत्रको टङ्कन कार्यमा सहयोग गर्नुहुने आदरणीय दाई दुर्कमान महर्जनलाई धन्यवाद दिन चाहान्छु ।

मिति : २०७७/७/२३

अन्तिम राई
शोधार्थी

शोधसार

प्रस्तुत शोधपत्र 'कक्षा आठको वार्षिक परीक्षा २०७५ मा उपयोग गरिएका प्रश्नहरूको विश्लेषण' शीर्षकमा आधारित छ । यस शोधमा आन्तरिक र बाह्य आधारमा २०७५ सालको परीक्षामा उपयोग गरिएका नेपाली भाषा विषयका प्रश्नहरूको विश्लेषण गर्नु, विशिष्टीकरण तालिकाका आधारमा उक्त प्रश्नहरूको विश्लेषण गर्नु र महानगर स्तरका प्रश्नहरू तुलना गर्नु जस्ता उद्देश्यहरूमा प्रस्तुत अध्ययन केन्द्रित गरिएको छ । यस शोधपत्र अध्ययनमा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्दा प्राथमिक र द्‌वितीयक स्रोतको उपयोग गरिएको छ । कक्षा आठको वार्षिक परीक्षा २०७५ मा सोधिएका नेपाली विषयका प्रश्नहरू काठमाडौँ र पोखरा महानगरपालिकाबाट लिइएको छ, जसलाई प्राथमिक स्रोत मानिएको छ । त्यस्तै प्रश्न विश्लेषणसम्बन्धी पाठ्यपुस्तक, पाठ्यक्रम, शोधपत्र, लेखरचना आदिलाई द्‌वितीयक स्रोतका रूपमा प्रयोग गरिएको छ । प्रस्तुत अध्ययनमा बाह्य र आन्तरिक विशेषता तथा विशिष्टीकरण तालिकाका आधारमा प्रश्नपत्रहरूको अध्ययन विश्लेषण गरिएको छ । जसअन्तर्गत काठमाडौँ र पोखरा महानगर क्षेत्रका प्रतिनिधि प्रश्नपत्रका शीर्ष भागमा आधारभूत तह परीक्षा २०७५ भनी उल्लेख गरिएको छ । त्यस्तै प्रश्नपत्रको बायाँ भागमा समय र दायाँ भागमा पूर्णाङ्क उल्लेख गरिएको छ, भने कक्षा, विषय र उत्तीर्णाङ्क उल्लेख गरिएको छैन । यसकारण उक्त प्रश्नपत्रको शीर्ष भागमै विद्‌यार्थीहरू अलमल पर्ने सम्भावना देखिन्छ ।

यस अध्ययनमा दुबै महानगर क्षेत्रको प्रतिनिधि प्रश्नपत्रको प्र. नं. ११ मा तलको गद्‌यांशबाट चार ओटा बुँदा टिपी सारांश लेख्नुहोस् मात्र भनिएको छ तर कस्ता चार ओटा बुँदा टिप्ने भनी स्पष्ट निर्देशन नदिएको हुँदा उक्त निर्देशन त्रुटिपूर्ण रहेको पाइन्छ । दुई ओटै महानगर क्षेत्रका प्रतिनिधि प्रश्नपत्रमा पृष्ठ निर्देशन गरिएको छैन । त्यस्तै प्रश्नपत्रको अन्तिम पृष्ठमा समाप्त लेख्नुपर्ने भएपनि लेखिएको छैन । त्यसैले प्रश्न निर्माण गर्दा प्रत्येक प्रश्नपत्रको पृष्ठ निर्देशन दिन तर्फ ध्यान पुग्न आवश्यक देखिन्छ । लामो उत्तर दिने प्रश्नलाई बढी अङ्क तथा छोटो उत्तर दिने प्रश्नलाई कम अङ्क निर्धारण गरिएकाले पाठ्यक्रमअनुरूप उद्‌देश्य, विधा, क्षेत्रलाई समेटेको हुँदा अङ्क विभाजनका आधारमा प्रश्नपत्र उपयुक्त देखिन्छन्, तर समय भने एकमुष्ट उल्लेख गरी प्रत्येक प्रश्नको लागि कति समय लाग्ने भन्ने कुरा उल्लेख गरिएको छैन । प्रस्तुति अनुक्रमका आधारमा प्रश्नहरू

क्रमशः शब्दभण्डार, हिज्जे, व्याकरण, बोध, बुँदाटिपोट र साराँश लेखन, निर्देशित रचना, पाठगत प्रश्नोत्तर, तार्किक शील्प, विवेचनात्मक प्रश्न र स्वतन्त्र रचना राखिएका छन् । यसरी हेर्दा प्रतिनिधि प्रश्नपत्र उपयुक्त नै देखिन्छ । समग्रमा प्रतिनिधि प्रश्नहरू पाठ्यक्रम र विशिष्टीकरण तालिकाका आधारमा निर्माण गरेको भए तापनि प्रश्न निर्देशन, प्रश्नपत्रको शीर्ष भागमा तह, कक्षा, विषय, पूर्णाङ्क, उत्तीर्णाङ्क र समयलाई स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

विषय सूची

सर्वाधिकार .(क)

प्रतिबद्‌ता पत्र (ख)

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र (ग)

स्वीकृति पत्र (घ)

कृतज्ञताज्ञापन (ङ)

शोधसार (च)

विषययसूची (ज)

अध्याय एक

शोध परिचय

अध्ययनको पृष्ठभूमि १

समस्याकथन २

शोधको उद्‌देश्य २

अनुसन्धान प्रश्न ३

अध्ययनको औचित्य ३

अध्ययनको सीमाङ्‌कन ४

अध्ययनको रूपरेखा ४

अध्याय दुई

पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्‌धान्तिक अवधारणा

पूर्वकार्यको पुनरावलोकन ६

पुस्तकसम्बन्धी पुनरावलोकन ६

शोधसम्बन्धी पुनरावलोकन ८

सैद्‌धान्तिक अवधारणा १३

प्रश्न निर्माण र विश्लेषणका बाह्य आधार १५

प्रश्नपत्र निर्माण तथा विश्लेषणका आन्तरिक आधारहरू १८

भाषिक मूल्याङ्‌कनका प्रकार १९

सामयिक र औपचारिक मूल्याङ्कन १९
विषयगत र बस्तुगत मूल्याङ्कन २०
सामान्य र प्रयोगात्मक मूल्याङ्कन २०
निर्माणात्मक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कन २०
निरन्तर र अनौपचारिक मूल्याङ्कन २१
पृथकीकृत र एकीकृत मूल्याङ्कन २१
उपलब्धिपरक र दक्षतापरक मूल्याङ्कन २१
अभिक्षमतापरक र निदानात्मक मूल्याङ्कन २२
प्रवेशात्मक र स्थान निर्धारणमूलक मूल्याङ्कन २२
भाषिक मूल्याङ्कनका साधनहरू २२

अध्याय तीन

अध्ययन विधि र प्रक्रिया

अनुसन्धान ढाँचा २७
नमुना छनोट २७
तथ्याङ्क सङ्कलनका सामग्री २८
प्राथमिक स्रोत २८
द्वितीय स्रोत २८
व्याख्या तथा विश्लेषण २८

अध्याय चार

आन्तरिक र बाह्य आधारमा भाषिक प्रश्नपत्रको विश्लेषण

बाह्य आधारमा प्रश्नपत्रको विश्लेषण ३०
काठमाडौं महानगर क्षेत्रको प्रश्नपत्र विश्लेषण ३०
शीर्ष निर्देशन ३१
प्रश्न निर्देशन ३१
विकल्प निर्देशन ३२
अङ्क विभाजन र समय निर्धारण ३२
पूर्णाङ्क र त्यसको वितरण ३२
शब्दभण्डार र अङ्क विभाजन ३२

व्याकरण र अङ्क विभाजन ३३
पढाइ सिप र अङ्क विभाजन ३३
लेखाइ सिप र अङ्क विभाजन ३३
समय निर्धारण ३४
प्रस्तुति, अनुक्रम/ स्तरण ३४
प्रश्नपत्रको स्वरूप ३४
शीर्ष भाग ३४
कागज ३५
आकार ३५
छपाइ ३५
भाषा ३५
पोखरा महानगर पालिकाको प्रश्नपत्र विश्लेषण ३६
निर्देशन ३६
शीर्ष निर्देशन ३६
प्रश्न निर्देशन ३६
विकल्प निर्देशन ३७
अङ्क विभाजन र समय निर्धारण ३७
पूर्णाङ्क र त्यसको वितरण ३७
शब्दभण्डार अङ्क विभाजन ३७
व्याकरण र अङ्क विभाजन ३८
पढाइ सिप र अङ्क विभाजन ३८
लेखाइ सिप र अङ्क विभाजन ३९
समय निर्धारण ३९
प्रस्तुति, अनुक्रम/ स्तरण ३९
प्रश्नपत्रको स्वरूप ३९
शीर्ष भाग ४०
कागज ४०
आकार ४०

छपाइ ४०
भाषा ४०
आन्तरिक आधारमा प्रश्नपत्रको विश्लेषण ४१
काठमाडौँ महानगर क्षेत्रको प्रश्न विश्लेषण ४१
पाठ्यक्रम अनुरूपता ४१
पाठ्यक्रमको उद्देश्य र प्रश्न ४१
विषयवस्तुको सीमा र प्रश्न ४२
विधाको अङ्कभार र प्रश्न सन्तुलन ४२
विधागत समय र प्रश्न सापेक्षता ४२
भाषिक पक्षहरूको संयोजन र सन्तुलन ४३
प्रश्नका विविध पक्षहरू ४४
पोखरा महानगर क्षेत्रको प्रश्नपत्र विश्लेषण ४४
पाठ्यक्रम अनुरूपता ४५
पाठ्यक्रमको उद्देश्य र प्रश्न ४५
विषयवस्तुको सीमा र प्रश्न ४५
विधाको अङ्कभार र प्रश्न सन्तुलन ४५
विधागत समय र प्रश्न सापेक्षता ४६
भाषिक पक्षहरूको संयोजन र सन्तुलन ४६
प्रश्नका विविध पक्षहरू ४८

अध्याय पाँच

विशिष्टीकरण तालिकाका आधारमा प्रश्नपत्रहरूको विश्लेषण

शब्दभण्डारका आधारमा प्रश्नहरूको विश्लेषण ४९
अर्थ लेखनका आधारमा ५०
शब्द पहिचान ५१
वाक्यमा प्रयोग ५१
हिज्जे (वर्णविन्यास) र लेख्य चिह्नका आधारमा प्रश्नहरूको विश्लेषण ५१
व्याकरणका आधारमा प्रश्नहरूको विश्लेषण ५२
शब्दवर्गका आधारमा प्रश्नपत्रको विश्लेषण ५३

कारक र विभक्ति ५४
काल, पक्ष र भाव ५४
वाक्य परिवर्तन ५४
वाक्य रचना (वर्णन) ५४
बुँदाटिपोट र सारांश लेखनका आधारमा प्रश्नपत्रको विश्लेषण ५५
निर्देशित रचनाका आधारमा प्रश्नपत्रको विश्लेषण ५६
भावविस्तार/ व्याख्यासम्बन्धी प्रश्नहरूको विश्लेषण ५७
पाठगत प्रश्नोत्तर (सङ्क्षिप्त उत्तरात्मक) का आधारमा प्रश्नपत्रको विश्लेषण ५८
सङ्क्षिप्त उत्तरात्मक प्रश्न ५८
प्रश्न विवेचनाका आधारमा विश्लेषण ५९
स्वतन्त्र रचनाका आधारमा विश्लेषण ६०

अध्याय छ

महानगर स्तरका प्रश्नपत्रहरुको तुलनात्मक विश्लेषण

बाह्य विशेषताका आधारमा प्रश्नपत्रको तुलना ६१
निर्देशन ६१
शीर्ष निर्देशन ६२
प्रश्न निर्देशन ६२
विकल्प निर्देशन ६२
पृष्ठ निर्देशन ६२
अङ्क विभाजन र समय निर्धारण ६२
प्रस्तुति अनुक्रम ६३
प्रश्नपत्रको स्वरूप ६३
आन्तरिक आधारमा प्रश्नपत्रको विश्लेषण ६३
पाठ्यक्रमको उद्देश्य र प्रश्न ६३
विषयवस्तुको सीमा र प्रश्न ६४
विधाको अङ्कभार र प्रश्न सन्तुलन ६४
विधागत समय र प्रश्न सापेक्षता ६५

अध्याय सात

निष्कर्ष र उपादेयता

निष्कर्ष ६६

उपादेयता ६८

सन्दर्भ सूची

परिशिष्ट

व्यक्तिवृत्त